

ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯಸಮೇತ ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತು

ಸ್ವಾಮಿ ವೀರೇಶಾನಂದ

(ಮೂಲ, ಪದಾರ್ಥ, ಅನುವಾದ, ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯದ ಮೂಲ, ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯದ ಅನುವಾದ ಹಾಗೂ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು)

ಭಾಗ ೦೧

ಪೂಷನ್ ಏಕರ್ಷೇ ಯಮ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ವ್ಯೂಹ ರಶ್ಮೀನ್
ಸಮೂಹ ತೇಜೋ ಯತ್ತೇ ರೂಪಂ ಕಲ್ಯಾಣತಮಂ ತತ್ತೇ ಪಶ್ಯಾಮಿ |
ಯೋಽಸಾವಸೌ ಪುರುಷಃ ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ || ೧೬ ||

ಪೂಷನ್ = ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪೋಷಕನೇ ಏಕರ್ಷೇ = ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೇ ಯಮ = ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವವನೇ ಸೂರ್ಯ = ಕಿರಣಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ, ರಸಗಳನ್ನೂ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ = ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರನೇ ವ್ಯೂಹ ರಶ್ಮೀನ್ = ನಿನ್ನ ಪ್ರಖರವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕು ಸಮೂಹ ತೇಜಃ = ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೋ ಕಲ್ಯಾಣತಮಂ = ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ ಯತ್ತೇ ರೂಪಂ = ಯಾವ ನಿನ್ನ ರೂಪವುಂಟೋ ತತ್ತೇ ಪಶ್ಯಾಮಿ = ಅದನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ (ನೋಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ) ಅಸೌ = ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪುರುಷನು ಯಾರೋ, ಸಃ ಅಹಮ್ ಅಸ್ಮಿ = ಅವನೇ ನಾನಾಗಿದ್ದೇನೆ (ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಿಗೂ ನನಗೂ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ)

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪೋಷಕನೇ, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೇ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವವನೇ, ಕಿರಣಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ರಸಗಳನ್ನೂ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವವನೇ, ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಖರವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕು. ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೋ. ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ ಯಾವ ನಿನ್ನ ರೂಪವುಂಟೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ (ನೋಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ). ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪುರುಷನು ಯಾರೋ, ಅವನೇ ನಾನಾಗಿದ್ದೇನೆ (ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಿಗೂ ನನಗೂ ಯಾವುದೇ ಭೇದವಿಲ್ಲ).

ಭಾಷ್ಯ : ಹೇ ಪೂಷನ್ ಜಗತಃ ಪೋಷಣಾತ್ ಪೂಷಾ ರವಿಃ | ತಥಾ ಏಕ ಏವ ಋಷತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏಕರ್ಷಿಃ | ಹೇ ಏಕರ್ಷೇ | ತಥಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸಂಯಮನಾತ್ ಯಮಃ | ಹೇ ಯಮ | ತಥಾ ರಶ್ಮೀನಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ರಸಾನಾಂ ಚ ಸ್ವೀಕರಣಾತ್ ಸೂರ್ಯಃ | ಹೇ ಸೂರ್ಯ | ಪ್ರಜಾಪತೇರಪತ್ಯಂ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಃ | ಹೇ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ | ವ್ಯೂಹ ವಿಗಮಯ ರಶ್ಮೀನ್ ಸ್ವಾನ್ | ಸಮೂಹ ಏಕೀ ಕುರು | ಉಪಸಂಹರ ತೇಜಃ ತಾವಕಂ ಜ್ಯೋತಿಃ | ಯತ್ ತೇ ತವ ರೂಪಂ ಕಲ್ಯಾಣತಮಮ್ ಅತ್ಯಂತಶೋಭನಮ್, ತತ್ ತೇ ತವಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಪಶ್ಯಾಮಿ | ಕಿಂಚಿ, ಅಹಂ ನ ತು ತ್ವಾಂ ಭೃತ್ಯವತ್ ಯಾಚೇ | ಯೋಽಸೌ ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಃ ಅಸೌ ವ್ಯಾಹೃತಿ ಅವಯವಃ ಪುರುಷಃ ಪುರುಷಾಕಾರತ್ವಾತ್ | ಪೂರ್ಣಂ ವಾ ಅನೇನ ಪ್ರಾಣಬುದ್ಧ್ಯಾ ಆತ್ಮನಾ ಜಗತ್ ಸಮಸ್ತಮಿತಿ ಪುರುಷಃ | ಪುರಿ ಶಯನಾದ್ವಾ ಪುರುಷಃ | ಸೋಽಹಮ್ ಅಸ್ಮಿ ಭವಾಮಿ |

ಪೂಷನ್ = ರವಿಯು ಜಗತ್ತನ್ನು ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುವವನು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ಪೂಷನ್. ಜಗತ್ತಿನ ಪೋಷಕನಾದ ಸೂರ್ಯ ದೇವನೇ, ಏಕರ್ಷೇ = ಒಬ್ಬನೇ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಏಕರ್ಷಿ. ಏಕರ್ಷಿಯೇ. ಯಮ = ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಯಮ, ಹೇ ಯಮನೇ ಸೂರ್ಯ = ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನು, ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವವನು. ಕಿರಣಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ, ರಸಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ, ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರು. ಹೇ ಸೂರ್ಯನೇ. ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ = ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರನಾದ್ದರಿಂದ ಇವನು ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ. ಹೇ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ, ವ್ಯೂಹ ರಶ್ಮೀನ್ = ನಿನ್ನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕು ಸಮೂಹ ತೇಜಃ = ನಿನ್ನ ಪ್ರಖರವಾದ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡು, ಎಳೆದುಕೋ ಯತ್ತೇ ರೂಪಂ ಕಲ್ಯಾಣತಮಂ ತತ್ ತೇ ಪಶ್ಯಾಮಿ = ಆ ಮೂಲಕ, ನಿನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ರೂಪವು ಯಾವುದಿದೆಯೋ, ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಕನಂತೆ ಬೇಡಿ

ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಯೋಸೌ = ಯಾವನು ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇರುವನೋ ಅಸೌ ಪುರುಷಃ = ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳೇ ಅಂಗಗಳಾಗಿರುವ ಆ ಪುರುಷನು. (ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳಾದ ಭೂಃ, ಭುವಃ ಮತ್ತು ಸ್ವಃ ಎನ್ನುವುದು ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಂಗಗಳು ಎಂದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ (೫-೫-೩, ೪). ಭೂಃ ಎನ್ನುವುದು ಶಿರಸ್ಸು, ಭುವಃ ಎನ್ನುವುದು ಬಾಹುಗಳು, ಸ್ವಃ ಎನ್ನುವುದು ಅವನ ಪಾದಗಳು) ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ; ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ; ದೇಹವೆಂಬ ಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೋಹಮಸ್ಮಿ = ಅಂಥ ಪುರುಷನು ನಾನೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ.

ವಾಯುರನಿಲಮ್ ಅಮೃತಮ್ ಅಥೇದಂ ಭಸ್ಮಾಂತಗಂ ಶರೀರಮ್ |

ಓಂ ಕೃತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಗಂ ಸ್ಮರ ಕೃತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಗಂ ಸ್ಮರ || ೧೭ ||

ಅಥ = ಈ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ (ಸಾವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ವಾಯುಃ = ಪ್ರಾಣವು (ದೇಹದ ಸೀಮಿತ ವಲಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಅಮೃತಮ್ = ಸಾವೇ ಇಲ್ಲದ ಅನಿಲಂ = (ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕವಾದ) ಸೂತ್ರಾತ್ಮವನ್ನು (ಪ್ರತಿಪದ್ಯತಾಂ = ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ) ಇದಂ = ಈ ನನ್ನ ಶರೀರಂ = ದೇಹವು ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಭೂಯಾತ್ = ಭಸ್ಮಾವಶೇಷವಾಗಲಿ ಓಂ = ಓಂ ಕೃತೋ = ಸಂಕಲ್ಪರೂಪನಾದ ಮನಸ್ಸೇ, ಸ್ಮರ ಕೃತಂ = ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಕೃತಗಂ ಸ್ಮರ = ಹಾಗೆಯೇ ಹೇ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಾನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಕೃತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ - ಈ ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಉಪಾಸನಾ ದೇವತೆಯಾದ ಸತ್ಯಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಗೌರವ ಆದರದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಾವಿನ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಒಳಗಿರುವ ಪ್ರಾಣವು ತನ್ನ ದೇಹದ ಸೀಮಿತ ವಲಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಾವೇ ಇಲ್ಲದ ಸರ್ವಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಸೂತ್ರಾತ್ಮ ಅಥವಾ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿ, ಬರಿ ಅದರ ಬೂದಿಯು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಲಿ. ಸಂಕಲ್ಪರೂಪನಾದ ಹೇ ಮನಸ್ಸೇ, ನಾನು ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ, ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು. ಹೇ ಅಗ್ನಿಯೇ (ಸತ್ಯಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಹೆಸರಿಂದ ಕರೆದಿದೆ. ಅದು ಓಂಕಾರ ಕ್ಷಿಂಠ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ), ನಾನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳ. 'ಕೃತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ' ಎಂಬ ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಉಪಾಸನಾ ದೇವತೆಯಾದ ಸತ್ಯಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಗೌರವಾದರಗಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ಭಾಷ್ಯ : ಅಥ ಇದಾನೀಂ ಮಮ ಮರಿಷ್ಯತೋ ವಾಯುಃ ಪ್ರಾಣಃ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಹಿತ್ವಾ ಅಧಿದೈವತಾತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಕಮ್ ಅನಿಲಮ್ ಅಮೃತಂ ಸೂತ್ರಾತ್ಮಾನಂ 'ಪ್ರತಿಪದ್ಯತಾಮ್' ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಃ | 'ಲಿಂಗಂ ಚೇದಂ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಸಂಸ್ಥಿತಮ್ ಉತ್ಕಾಮತು' ಇತಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್, ಮಾರ್ಗಯಾಚನಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ | ಅಥ ಇದಂ ಶರೀರಮ್ ಅಗ್ನಿ ಹಂತಂ ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಭಸ್ಮಾವಶೇಷಂ ಭೂಯಾತ್ | 'ಓಮ್' ಇತಿ ಯಥೋಪಾಸನಮ್ ಓಂಪ್ರತೀಕಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ಸತ್ಯಾತ್ಮಕಮ್ ಅಗ್ನಾಃ ಪ್ರಾಣಃ ಬ್ರಹ್ಮ ಅಭೇದೇನ ಉಚ್ಯತೇ | ಹೇ ಕೃತೋ ಸಂಕಲ್ಪಾತ್ಮಕ ಸ್ಮರಯನ್ಮಮ ಸ್ಮರತವ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯ ಕಾರೋಽಯಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಸ್ಥಿತಃ | ಅತಃ ಸ್ಮರ ಏತಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ಭಾವಿತಂ | ಕೃತಮ್ ಅಗ್ನೇ ಸ್ಮರಯನ್ಮಯಾ ಬಾಲ್ಯಪ್ರಭೃತಿ ಅನುಷ್ಠಿತಂ ಕರ್ಮ ತಚ್ಚ ಸ್ಮರ | ಕೃತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ ಇತಿ ಪುನರ್ವಚನಮ್ ಆದರಾರ್ಥಮ್ ||

ಅಥ = ನಾನು ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಯುಃ = (ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ) ಪ್ರಾಣವು ತನ್ನ ದೈಹಿಕ ಸೀಮಿತತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಅಮೃತಂ ಅನಿಲಂ = ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಮತ್ತು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವ ಅಧಿದೈವತಾತ್ಮವನ್ನು (ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ಅಂದರೆ (ಸಮಷ್ಟಿ ತತ್ತ್ವವಾದ) ಸೂತ್ರಾತ್ಮ ಅಥವಾ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವನ್ನು. ಪ್ರತಿಪದ್ಯತಾಮ್ = ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನು ಉಪಾಸನೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ನನ್ನ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಭೌತಿಕ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನು ತಾನು ಮರಣಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಸೂಚನೆ ಅಡಗಿದೆ.

ಅಥ = ನಾನು ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಇದಂ ಶರೀರಂ = ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿ ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಭೂಯಾತ್ = ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೂದಿಯಾಗಿ ಹೋಗಲಿ. ಓಮ್ = ಓಮ್ ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಕರೆಯುವ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವ ಪ್ರತೀಕವಾದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ. ಕೃತೋ = ಸಂಕಲ್ಪವೇ (ಆಲೋಚನೆ) ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವ ಹೇ ಮನಸ್ಸೇ, ಸ್ಮರ = ಯಾವುದನ್ನು ನಾನು ಈ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ

ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೋ. ಅದರ ಕಾಲವು ಈಗ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಏನನ್ನು ಭಾವಿಸಿರುವೆನೋ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೋ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ = ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಾನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆನೋ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೋ. 'ಕೃತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ' ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿ ಯಾಗಿರುವುದು, ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಉಪಾಸನಾ ದೇವತೆಯಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿರುವ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ.

ಭಾಷ್ಯ : ಪುನಃ ಅನ್ಯೇನ ಮಂತ್ರೇಣ ಮಾರ್ಗಂ ಯಾಚತೇ

ತದನಂತರ, ಇನ್ನೊಂದು ಮಂತ್ರದಿಂದ ತನ್ನ ಉಪಾಸನಾ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾಧಕನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಗ್ನೇ ನಯ ಸುಪಥಾ ರಾಯೇ ಅಸ್ಮಾನ್

ವಿಶ್ವಾನಿ ದೇವ ವಯುನಾನಿ ವಿದ್ವಾನ್ |

ಯುಯೋಧ್ಯಸ್ಮತ್ ಜುಹುರಾಣಮೇನೋ

ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ ತೇ ನಮ ಉಕ್ತಿಂ ವಿಧೇಮ || ೧೮ ||

ಅಗ್ನೇ = ಹೇ ಅಗ್ನಿಯೇ **ಅಸ್ಮಾನ್** = ನಮ್ಮನ್ನು **ರಾಯೇ** = ಧನಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಫಲಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ **ಸುಪಥಾ** = ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಳಗು ತಿರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ **ನಯ** = ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು **ದೇವ** = ಹೇ ದೇವನೇ **ವಿಶ್ವಾನಿ** = ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ **ವಯುನಾನಿ** = ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು **ವಿದ್ವಾನ್** = ತಿಳಿದವನು ನೀನು. **ಅಸ್ಮತ್** = ನಮ್ಮನ್ನು **ಜುಹುರಾಣಂ** = ವಕ್ರಮಾರ್ಗದ ಮತ್ತು ವಂಚನೆಯ ರೂಪದ ಏನು = ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ **ಯುಯೋಧಿ** = ಬಿಡಿಸು. **ತೇ** = ನಿನಗೆ **ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ** = ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅನೇಕ **ನಮಉಕ್ತಿಂ** = ನಮ ಸ್ಮಾರದ ನುಡಿಗಳಿಂದ **ವಿಧೇಮ** = ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಹೇ ಅಗ್ನಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಧನಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಫಲಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಳಗುತಿರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಹೇ ದೇವನೇ, ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು ನೀನು. ನಮ್ಮನ್ನು ವಕ್ರಮಾರ್ಗದ ಮತ್ತು ವಂಚನೆಯ ರೂಪದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸು. ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅನೇಕ ನಮಸ್ಮಾರದ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಾಷ್ಯ : ಹೇ **ಅಗ್ನೇ ನಯ** ಗಮಯ **ಸುಪಥಾ** ಶೋಭನೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ | **ಸುಪಥಾ** ಇತಿ ವಿಶೇಷಣಂ ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ನಿವೃತ್ಯರ್ಥಮ್ | ನಿರ್ವಿಕ್ಲೋಽಹಂ ದಕ್ಷಿಣೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಗತಾಗತಲಕ್ಷಣೇನ; ಅತೋ ಯಾಚೇ ತ್ವಾಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಗಮನ ಆಗಮನ ವರ್ಜಿತೇನ ಶೋಭನೇನ ಪಥಾ ನಯ | **ರಾಯೇ** ಧನಾಯ, ಕರ್ಮಫಲಭೋಗಾಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | **ಅಸ್ಮಾನ್** ಯಥೋಕ್ತ ಕರ್ಮ ಫಲವಿಶಿಷ್ಟಾನ್ | **ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ** ಹೇ ದೇವ **ವಯುನಾನಿ** ಕರ್ಮಾಣಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾನಾನಿ ವಾ **ವಿದ್ವಾನ್** ಜಾನನ್ | ಕಿಂಚ, **ಯುಯೋಧಿ** ವಿಯೋಜಯ ವಿನಾಶಯ **ಅಸ್ಮತ್** ಅಸ್ಮತ್ **ಜುಹುರಾಣಂ** ಕುಟಿಲಂ ವಂಚನಾತ್ಮಕಮ್ **ಏನಃ** ಪಾಪಮ್ | ತತೋ ವಯಂ ವಿಶುದ್ಧಾಃ ಸಂತಃ ಇಷ್ಟಂ ಪ್ರಾಪ್ತ್ವಾಮ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ | ಕಿಂತು ವಯಮ್ ಇದಾನೀಂ ತೇ ನ ಶಕ್ನುಮಃ ಪರಿಚರ್ಯಾಂ ಕರ್ತುಮ್ | **ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ** ಬಹುತರಾಂ ತೇ ತುಭ್ಯಂ **ನಮಉಕ್ತಿಂ** ನಮಸ್ಮಾರವಚನಂ **ವಿಧೇಮ** | ನಮಸ್ಮಾರೇಣ ಪರಿಚರೇಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅಗ್ನೇ = ಹೇ ಅಗ್ನಿಯೇ, **ಸುಪಥಾ** = ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅಥವಾ ಬೆಳಗುತಿರುವ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ **ನಯ** = ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. **ಸುಪಥಾ** ಎನ್ನುವುದು ಈ ಮಾರ್ಗವು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಬಂದುಹೋಗುವುದು ಎಂಬುದೇ ಅದರ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಾನು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದುಹೋಗುವುದು ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ **ಅಸ್ಮಾನ್** = ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ಮಫಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅಂದರೆ, ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ಎಂದು ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. **ರಾಯೇ** = ಹಣಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಎಂದರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ, **ವಿಶ್ವಾನಿ** = ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ **ವಯುನಾನಿ** = ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಾಸನಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು **ವಿದ್ವಾನ್** = ನೀನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವವನು. ಇದಲ್ಲದೆ, **ಅಸ್ಮತ್** = ನಮ್ಮಿಂದ **ಜುಹುರಾಣಂ** = ವಕ್ರಮಾರ್ಗದ ವಂಚನೆಯ ರೂಪದ **ಏನಃ** = ಪಾಪವನ್ನು **ಯುಯೋಧಿ** = ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳಿಸು, ನಾಶಗೊಳಿಸು. ಇದರಿಂದ ನಾವು ವಿಶುದ್ಧರಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಸತ್ಯಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ, ಈ ನನ್ನ ಮರಣ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ **ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ** = ಬಹಳವಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ **ತೇ** = ನಿನಗೆ **ನಮಉಕ್ತಿಂ** = ನಮಸ್ಮಾರದ ವಚನಗಳನ್ನು **ವಿಧೇಮ** = ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ನಮಸ್ಮಾರಗಳ ಮೂಲಕವೇ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರ್ಥ. (ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)